Hradní zříceniny
Castle Ruins

NÁRODNÍ PAMÁTKOVÝ ÚSTAV

Torzálně dochovaná architektura a především pak hradní zříceniny jsou významnou součástí památkového fondu České republiky se značným kulturněhistorickým, estetickým, uměleckým a krajinotvorným významem. Zhmotňují představu o trvání času a ceně stáří člověkem vytvářených věcí konfrontovanou s nekonečným koloběhem přírody. Uchování této přirozeně se utvářející křehké kompozice a zároveň zastavení procesu degradace je z metodického hlediska značně nesnadný úkol. Po mnoha desetiletí snah nalézt správný způsob dnes většinou vítězí konzervační přístupy uchovávající vžitý obraz stavby v krajině s prvořadým důrazem na její autenticitu. Této filozofii jsou podřizovány i případné moderní vstupy, přípustné především v souvislosti s ochranou cenných konstrukcí a povrchů trvale ohrožených povětrnostními vlivy.

Zříceniny se těší pozornosti veřejnosti minimálně od časného 19. století, po roce 1989 se navázalo na dlouhou tradici péče o tyto stavby prostřednictvím širokého spektra vlastníků od nadšených jednotlivců, zájmových spolků a obcí až po státní instituce. Bez jejich angažovanosti by nebylo možné tyto stavby pro budoucí generace zachránit.

The preserved ruined architecture and, above all, castle ruins, are an important part of the Czech Republic's cultural heritage with significant cultural, historical, aesthetic, artistic and landscape significance. They materialize the idea of the duration of time and the values of the age of man-made things confronted with the endless cycle of nature. The preservation of this naturally constituting fragile composition, while at the same time stopping the degradation process, is a methodically difficult task. After many decades of trying to find the right way, conservative approaches to preserving a well-known image of the landscape with the primary emphasis on its authenticity prevail. Any modern inputs are also subordinated to this philosophy, especially in connection with the protection of valuable structures and surfaces permanently threatened by weather conditions.

The ruins have enjoyed the attention of the public at least since the early 19th century. After 1989, the long tradition of caring for these buildings continued through a wide range of owners, from enthusiastic individuals, associations and municipalities to state institutions. Without their commitment, these buildings could not be saved for future generations.

Lukov, anastylóza gotického portálu v prostoru raně gotické brány, foto 2005
Lukov, anastylosis of a Gothic portal in site of an Early Gothic gate, photo 2005

Lukov, východní čelo jádra hradu se vstupní věží, foto 40. léta 20. století; stav po obnovení mostu, konzervací a zastřešení věže, foto 2005
Lukov, eastern face of castle core with entry tower, photo from the 1940s; after bridge renovation, conservation and tower roof placement, photo 2005

Hrad Lukov, jeden z nejrozsáhlejších hradů na území ČR, zpustl v 18. století, v závěru 20. století byla podstatná část zřícenin v havarijním stavu, od 90. let 20. století angažmá Spolku přátel hradu Lukova, stabilizace nejohroženějších částí, zastřešení věže, anastylóza některých architektonických prvků, důraz na odborný výzkum, důstojnou prezentaci a využití hradního areálu (kulturní akce, poutní mše), považováno za vzor kvalitního přístupu k ochraně torzální architektury

Lukov castle, one of the largest castles in the Czech Republic, in the 18th century desolate, significant part of the ruins in emergency conditions towards the end of the 20th century, Spolek přátel hradu Lukova (Friends of Lukov castle civic association) got involved since the 1990s, stabilization of most endangered sections, tower roof installed, anastylosis of several architectural elements, emphasis on expert research, dignified presentation and utilization of castle area (cultural events, pilgrimage masses), perceived as an example of quality approach to preservation of ruined architecture

Bochov, hrad Hartenštejn, zřícenina pozdně gotického hradu opuštěného roku 1609, po roce 1945 zanikla věž, rozvaliny nepřístupné veřejnosti, kulturní památkou od roku 1964, areál ve vlastnictví města, po roce 2000 z prostředků Programu záchrany architektonického dědictví obnovený do stavu z 30. let 20. století – romantické zříceniny s vyhlídkovou věží

Bochov, Hartenštejn castle, ruins of a late Gothic castle abandoned in 1609, after 1945 tower perished, ruins inaccessible to public, cultural heritage since 1964, under the town's ownership, renovation to 1930s appearance – romantic ruins with viewing tower - financed by Architectural Heritage Rescue Programme

Hartenštejn, vyhlídková věž, foto 2013; letecké foto 2019
Hartenstein, viewing tower, photo 2013; aerial photo 2019

Klapý, hrad Házmburk, jedna z nejvýraznějších krajinných dominant Ústeckého kraje, před rokem 1989 vyhledávané útočiště trempů, v posledních desetiletích zpřístupněna tzv. Bílá věž, staticky zabezpečené rizikové části areálu (tzv. Černá věž, brána, studna), obnova části hradeb, v plánu zůstává opětovné otevření sklepení

Klapý, Házmburk castle, one of the most significant dominating landscape features of Ústí nad Labem region, before 1989 favourite among tramps and ramblers, so called White Tower made accessible in recent decades, risk portions of the area structurally secured (so called Black Tower, gate, well), renovation of ramparts sections, re-opening of cellars planned for the future

Házmburk, celek a Černá věž, foto před 1989; Černá věž, foto 2013
Hazmburk, complex and Black tower, photo before 1989; Black tower, photo 2013

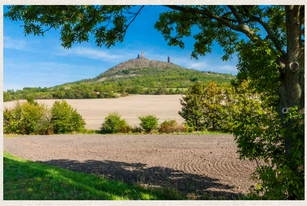

Házmburk, Bílá věž, foto před 1989; stav po zpřístupnění, foto 2017
Hazmburk, White tower, photo before 1989; after opening, photo 2017

Házmburk, hradní zřícenina dominantou krajiny jižního Litoměřicka, foto 2019
Hazmburk, castle ruins forming a major landmark of South Litoměřice region, photo 2019

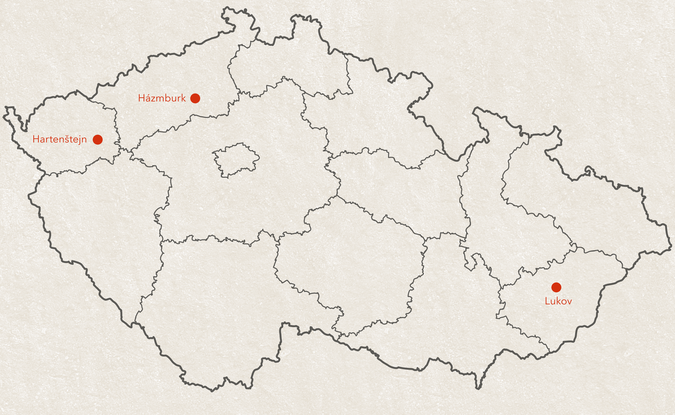

Hradní zříceniny
Castle Ruins

NÁRODNÍ PAMÁTKOVÝ ÚSTAV

Andělská Hora, hradní zřícenina dominantou krajiny Doupovska, foto 2019; hradní brána a torzo obytné věže, foto 1993, 2019
Andělská Hora (Angel Hill), castle ruin forming a major landmark of Doupovsko landscape, photo 2019; castle gate and remains of habitable tower, photo 1993, 2019

Andělská Hora, palác, foto 1993, 2019
Andělská Hora (Angel Hill), palace, photo 1993, 2019

Hrad Andělská Hora, rozlehlá zřícenina hradu z počátku 15. století, chátrání po dobytí Švédy roku 1635, dnes ve vlastnictví stejnojmenné obce, která jej stabilizuje z vlastních prostředků a z příspěvků Programu záchrany architektonického dědictví, používány tradiční stavební postupy, včetně dopravy materiálu na vrchol návrší pouze pomocí lidské síly

Andělská Hora castle, vast castle ruin from the beginning of the 15th century, deteriorating after Swedish conquest in 1635, today under the ownership of the village that stabilizes it with their own finances and from contributions of the Architectural Heritage Rescue Programme, using traditional building methods including building materials transport to the top mound using man-power only

Hrad Bezděz, královský hrad poprvé zmíněn roku 1264, do roku 1932 v majetku Valdštejnů, poté Klubu československých turistů a od roku 1953 státu, správou je pověřen Národní památkový ústav, od roku 1990 průběžné konzervační a restaurátorské práce, roku 2017 oprava kaple, v letech 2009–2017 konzervace, statické zajištění, zastřešení a expoziční využití templářského paláce

Bezděz Castle, royal castle first mentioned in 1264, until 1932 owned by the House of Waldstein family, then by the Club of Czechoslovak Tourists and since 1953 by the state, the administration is entrusted to National Heritage Institute, since 1990 continuous conservation and restoration works, chapel repairs in 2017, conservation, static securing, roofing and utilization of the Templar Palace for exhibition purposes between 2009 and 2017

Bezděz, celek hradu před zastřešením Templářského paláce a po něm, foto 2009, 2015; dominanta krajiny Českolipska, letecké foto 2013
Bezděz, castle complex before and after roof placement on Templar palace, photo 2009, 2015; major landmark of Českolipsko region landscape, aerial photo 2013

Lipý, archeologický průzkum, foto 1993; zbytky konstrukcí, foto 1971; stav po rehabilitaci, foto 2019
Lipý, archaeological survey, photo 1933; remains of construction, photo 1971; after rehabilitation, photo 2019

Česká Lípa, vodní hrad Lipý, založen na konci 13. století v blatné poloze u řeky Ploučnice, v 16. století přestavba na zámek, roku 1820 ničivý požár, z příkazu národního výboru hlavní zámeckou budovu odstřelila v únoru 1957 československá armáda, od roku 1992 součást nově vyhlášené městské památkové zóny, poté rozsáhlý archeologický průzkum a postupná rehabilitace celého areálu, od roku 2003 přístupný veřejnosti, scéna pod širým nebem pro kulturní akce

Česká Lípa, Lipý water castle, established at the end of the 13th century on the marshlands on the banks of Ploučnice river, redeveloped into castle in the 16th century, damaging fire in 1820, Czechoslovak army blasted off the main castle building following orders from the people's committee in 1957, since 1992 part of newly declared city protected area, followed by an extensive archaeological survey and gradual rehabilitation of the whole area, accessible to public since 2003, open air stage for cultural events

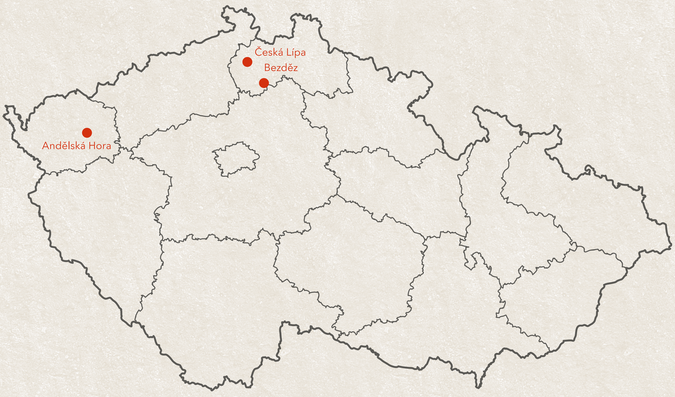

Hradní zříceniny
Castle Ruins

NÁRODNÍ PAMÁTKOVÝ ÚSTAV

Templštejn, zřícenina dlouhodobě poškozovaná náletovou vegetací, foto 1990; stabilizované zdivo, foto 2019
Templštejn, ruins damaged in long-term by vegetation, photo 1990; stabilized walling, photo 2019

Jamolice, hrad Templštejn, vrcholně středověké objekty opuštěné v 16. století, v nové době místo trampingu a regionální kultury, od 50. let 20. století omezený přístup v sousedství vojenského prostoru a chátrání, v roce 2011 zahájil nový soukromý majitel opravy ve spolupráci s brigádami dobrovolníků, následovalo vyhlášení přírodní rezervace a regulace návštěvního provozu, zřízení vyhlídkové plošiny z kulatiny náletových dřevin, vyspravení kaveren ve štítové zdi za použití původního materiálu, důraz na uchování autenticity konstrukcí, organizace mezioborových výzkumů včetně záchranných archeologických průzkumů, v roce 2015 cena veřejnosti Patrimonium pro futuro a cena Nejlépe opravená kulturní památka Jihomoravského kraje

Jamolice, Templštejn castle, objects from the 13th and 14th centuries, abandoned in the 16th century, in the recent past place for tramping and regional culture, since the 1950s limited access in the neighbourhood of military area and its gradual deterioration, a new owner began renovation with help of volunteers in 2011, followed by declaration of nature reserve and establishing visiting regulations, viewing platform constructed from logs of self-seeding tree and bush undergrowth, caverns in the gable wall repaired with the use of original materials, emphasis on structural authenticity, organization of multi-field expert surveys including archaeological rescue surveys, Patrimonium pro futuro public award and award for most successfully repaired South Moravian cultural monument awarded in 2015

Templštejn, stav po odstranění náletové vegetace, foto 2009; stav po zřízení vyhlídkové plošiny, foto 2019
Templštejn, after removal of vegetation, photo 2009; after collapse of viewing platform, photo 2019

Praha – Kunratice, Nový hrad, objekt zničený husity a ve 20. letech 20. století podrobený rozsáhlému archeologickému výzkumu, v letech 2012–2013 byl odstraněn havarijní stav zříceniny, konzervaci a zpřístupnění hradu novým mostem financovalo Hlavní město Praha, došlo k odstranění náletů, opravě narušených zdí způsobem odpovídajícím dobové stavební technologii a k zajištění korun zdiva, nominace na cenu Patrimonium pro futuro za rok 2014

Praha – Kunratice, New Castle, object ruined by the Hussites and in the 1920s subjected to extensive archaeological exploration, preserved from emergency conditions of the ruins between 2012 and 2013, conservation and accessibility via a new bridge financed by the city of Prague, removal of self-seeding undergrowth, repair of damaged walls using time-relevant technologies and fixation of wall copings, nominated for Patrimonium pro futuro award in 2014

Kunratice, Nový hrad, sklep paláce po odstranění náletových dřevin, foto 2012; hradní brána po stabilizaci narušených zdí, foto 2017
Kunratice, New Castle, palace cellar after removal of vegetation, photo 2012; castle gate after stabilization of disturbed walls, photo 2017

Pořešín, zřícenina ve vzrostlém lese, foto 1988, stav po obnově, foto 2014
Pořešín, castle ruin in full-grown forest, photo 1988, after renovation, photo 2014

Hrad Pořešín, areál na skalnatém ostrohu nad řekou Malší, vystavěný na přelomu 13. a 14. století, pobořený pravděpodobně již před koncem 14. století, od roku 1998 v péči sdružení Hrady na Malši, průběžné archeologické výzkumy, zabezpečovací práce a lokální rekonstrukce, kulturní akce prezentující mimo jiné úsilí spolku o revitalizaci středověké zemské stezky

Pořešín Castle, a complex on a rocky promontory above the Malše river, built at the turn of the 13th and 14th centuries, probably already collapsed before the end of the 14th century, since 1998 under the care of the Hrady na Malší (Catsles above Malše) Association, ongoing archaeological research, preservation and local reconstruction works, used for cultural events presenting, among other things, the association's efforts to revitalize the medieval land route

Hrad Cimburk, zříceniny výstavného šlechtického sídla funkčního od 14. do 18. století, v 19. a 20. století rozsáhlé destrukce, v závěru 20. století havarijní stav, od roku 1996 zde občanské sdružení Polypeje dlouhodobě zajišťuje statické zabezpečení, záchranné práce a organizaci kulturních akcí, paralelní archeologické průzkumy, spolupráce s domácími i zahraničními dobrovolníky, ukázka poučeného a kultivovaného přístupu k ochraně torzální architektury

Cimburk Castle, ruins of this imposing aristocratic mansion functioning from the 14th to the 18th century, extensive destruction in the 19th and 20th century, state of emergency towards the end of the 20th century, long-term structural fixation, rescue works and organization of cultural events carried out by civic association Polypeje, alongside these activities archaeological surveys taking place, co-operation with Czech as well as foreign volunteers, enlightening and cultivated approach to ruin architecture preservation

Cimburk, průčelí hradního paláce, foto 1990; stav po rekonstrukci části zdiva, foto 2017; hláska, foto 1990; stav po zabezpečení a zastřešení, foto 2018; palác v průběhu zabezpečovacích prací, foto 2013; letecké foto 2018
Cimburk, forefront of castle palace, photo 1990; after partial reconstruction of walling, photo 2017; warning post, photo 1990; after securing and roof placement, photo 2018; palace during securing works, photo 2013; aerial photo 2018